

Lotnictwo w operacjach Unii Europejskiej

ZWIĘKSZAJĄCĄ SIĘ AKTYWNOŚĆ UNII EUROPEJSKIEJ NA ARENIE MIĘDZYNARODOWEJ JUŻ DZIŚ PRZEKŁADA SIĘ NA KONKRETNE DZIAŁANIA W SFERZE BEZPIECZEŃSTWA. W SIŁACH UNIJNYCH WYSTĘPUJĄ TAKŻE KOMPONENTY LOTNICZE.

plk dr **Robert Krzysztof Łukawski**

Autor jest szefem Oddziału Rozwoju i Implementacji w Inspektoracie Implementacji Innowacyjnych Technologii Obronnych.

Realizację założeń wspólnej polityki bezpieczeństwa i obrony Unii Europejskiej oparto na dwóch filarach: formalnoprawnym (dokumenty strategiczne) i strukturalnym (organy kierowania i agencje¹). Decyzja państw członkowskich o wyposażeniu Unii w środki i mechanizmy, które umożliwią skuteczne działanie poza jej granicami, wynikała z przekonania, że tylko dzięki prowadzeniu operacji wojskowych i misji cywilnych będzie ona zdolna wpływać na kształt stosunków międzynarodowych, odpowiadający jej potencjałowi gospodarczemu.

Zasadniczym dokumentem, na podstawie którego są podejmowane decyzje o udziale UE w rozwiązywaniu sytuacji kryzysowych w sferze bezpieczeństwa światowego, jest *European Security and Defence Policy* (ESDP). Główną przesłanką leżącą u jego

podstaw jest wzmocnienie potencjału Unii w dziedzinie zarządzania kryzysowego w sytuacji, gdy NATO jako całość nie jest zaangażowane. Dlatego też dzięki rozwojowi wspólnej polityki zagranicznej i bezpieczeństwa zyskuje ona większą zdolność do autonomicznego działania, opartą na odpowiednich jej strukturach organizacyjnych oraz siłach i zdolnościach obronnych dostarczanych przez państwa członkowskie.

W praktyce działania Unii są uzależnione od jej możliwości prowadzenia operacji oraz każdorazowo od konieczności uzyskania poparcia państw członkowskich². Dodatkowym aspektem jest zależność od potencjału sił NATO. Odnosi się to szczególnie do zabezpieczenia operacji wojskowych, gdy niezbędne jest opieranie się na zasobach Sojuszu.

¹ W ramach UE działają następujące stałe struktury polityczno-wojskowe odpowiedzialne za realizację ESDP [na podstawie: *Brief guide to the European Security and Defence Policy (ESDP)*. Permanent Representation of France to EU, Paris 2005, s. 21–28]:

– Komitet Polityczny i Bezpieczeństwa (Political and Security Committee – PSC). Jest to podstawowe ciało decyzyjne w sprawach bieżących dotyczących ESDP. PSC wypracowuje decyzje Rady UE, będącej najwyższym ciałem decyzyjnym w odniesieniu do ESDP, oraz sprawuje polityczny nadzór nad ich wdrażaniem;

– Komitet Wojskowy UE (EU Military Committee – EUMC). To najwyższe ciało wojskowe UE stanowiące forum konsultacji krajów członkowskich w sprawach wojskowych. Komitet dostarcza rekomendacji wojskowych dla Komitetu Politycznego i Bezpieczeństwa UE. Jego prace wspiera Grupa Robocza Komitetu Wojskowego (EUMCWG);

– Sztab Wojskowy UE (EU Military Staff – EUMS). Jest to ciało odpowiedzialne za planowanie strategiczne na szczeblu politycznym, podległe Komitetowi Wojskowemu UE. W skład Sztabu wchodzi Komórka Cywilno-Wojskowa, której zadaniem jest pomoc w planowaniu i prowadzeniu operacji reagowania kryzysowego UE, zwłaszcza tych wymagających koordynacji zdolności wojskowych i cywilnych;

– Grupa Polityczno-Wojskowa (Political-Military Group – PMG). To grupa robocza Rady UE, której główną funkcją jest szczegółowe opracowywanie dokumentów przedstawianych do zatwierdzenia przez Komitet Polityczny i Bezpieczeństwa;

– Europejska Agencja Obrony (European Defence Agency – EDA). Jej zasadnicze zadania to: rozwój zdolności obronnych państw europejskich, wzmocnienie współpracy w sferze zakupów uzbrojenia, wzmacnianie europejskiego przemysłu obronnego oraz budowa europejskiego rynku uzbrojenia, a także promocja wielonarodowych programów badawczo-rozwojowych w dziedzinie obrony. Szefem Agencji był były sekretarz generalny – wysoki przedstawiciel UE ds. CFSP Javier Solana.

² Ł. Kulesza: *Operacje Unii Europejskiej w ramach europejskiej polityki bezpieczeństwa i obrony*. „Biuletyn nr 42” Polskiego Instytutu Spraw Międzynarodowych, s. 1209.

Powietrzne wsparcie

Transport na teatrze działań (ITAS) zapewniły między innymi samoloty C-130 Hercules.

Wyrazem aktywności Unii Europejskiej w działaniach na rzecz budowy środowiska bezpieczeństwa światowego są jej misje oraz operacje pokojowe i reagowania kryzysowego, które można połączyć w trzy grupy kategorii: operacje wojskowe, misje (operacje cywilno-wojskowe oraz misje cywilne (rys.).

Do lata 2015 roku pod egidą Unii Europejskiej przeprowadzono, lub w dalszym ciągu się prowadzi, 34 operacje bądź misje (tab. 1 i 2).

OPERACJE WOJSKOWE

Działania o tym charakterze podejmowane przez Unię Europejską zawierają się w ramach przyjętej wspólnej polityki bezpieczeństwa i obrony. Zdając sobie sprawę z ograniczeń w dostępie do sił i środków niezbędnych do prowadzenia operacji, zawężyła swoją aktywność do operacji o charakterze stabilizacyjnym jako operacji wsparcia pokoju lub wyjątkowo utrzymania pokoju. Wymagające większych sił i środków operacje wymuszania pokoju pozostały w gestii NATO.

W większości operacji unijnych swój udział miały różnej wielkości komponenty lotnicze. Poziom zaangażowania oraz zakres realizowanych zadań zawsze zależały od głównego celu oraz potrzeb operacyjnych. Poniżej przybliżono te operacje Unii Europejskiej, w których były wykorzystywane siły lotnictwa.

European Union Military Mission in Former Yugoslav Republic of Macedonia (EUFOR Concordia). Operacja zgodnie z ustaleniami miała się rozpocząć 1 lutego 2003 roku, ale nastąpiło to dopiero 31 marca 2003 roku na podstawie decyzji³ Rady Europy CJA 2003/92/CFSP z 27 stycznia 2003 roku. Działania sił Unii w Macedonii zostały potwierdzone również mandatem ONZ w rezolucji Rady Bezpieczeństwa nr 1371 (2001)⁴. Początkowo założono w nim, że będą one trwały pół roku, ale zostały przedłużone o trzy miesiące⁵ i operacja ta zakończyła się 15 grudnia 2003 roku.

Była to operacja o małej skali i intensywności. Komponent liczył zaledwie 400 żołnierzy wystawionych przez 26 państw, z których tylko 13 było ówczesnymi członkami Unii Europejskiej. Jej głównym celem było utrzymanie bezpiecznego i stabilnego środowiska umożliwiającego wprowadzanie w życie postanowień porozumień pokojowych z Ohrid⁶. Do za-

dań kontyngentu należało: wsparcie wdrażania postanowień pokojowych, wkład w proces budowania bezpiecznego i stabilnego środowiska oraz zapewnienie bezpieczeństwa obserwatorom OSCE (Organization for Security and Cooperation in Europe⁷).

EUFOR Concordia to pierwsza operacja wojskowa Unii, w której wykorzystano zdolności i zasoby Sojuszu, czyli praktycznie zastosowano mechanizm porozumienia Berlin Plus, ratyfikowanego dwa tygodnie wcześniej. Dzięki temu prace związane z jej planowaniem i uruchomieniem trwały zaledwie trzy miesiące. W przygotowaniach opierano się na dokumentach wypracowanych przez NATO w operacjach „Essential Harvest”, „Amber Fox” oraz „Allied Harmony”. Wynikiem prac dowództwa i sztabu operacji było powstanie trzech kluczowych dokumentów: *Koncepcji zarządzania kryzysowego*, *Dyrektywy inicjującej* oraz *Planu operacji*⁸.

Dowództwo Strategiczne EUFOR (EU OHQ) ulokowano przy Dowództwie Sił Sojuszniczych NATO ds. Operacji (Supreme Headquarters Allied Powers Europe – SHAPE) w Mons, a na głównodowodzącego wyznaczono admirała R. Feista. Siłami kierowało Dowództwo Operacyjne (EUFOR HQ) rozmieszczone w Skopje. Utworzono również element pośredni między Dowództwem Strategicznym a Operacyjnym, to znaczy Element Dowodzenia (European Command Element – EUCE) dyslokowany przy Sojuszniczym Dowództwie Sił Połączonych w Neapolu (Joint Force Command – JFC Neapol). Dowództwu Operacyjnemu podlegały trzy dowództwa regionalne (RHQ), odpowiadające podziałowi obszaru operacji na sektory: Skopje, Kumanovo oraz Tetovo⁹.

Siły pokojowe składały się z: 22 lekkich zespołów łącznikowych, ośmiu ciężkich zespołów łącznikowych oraz elementów wsparcia obejmujących: komponent lotniczy, zespół ewakuacji medycznej i zespół saperski. Zespoły lekkie były wyposażone w broń osobistą i działały w terenie z wykorzystaniem zwykłych samochodów terenowych. Zespoły ciężkie dysponowały pojazdami opancerzonymi i dodatkowo wspierały je śmigłowcowy komponent lotniczy oraz pozostałe elementy wsparcia¹⁰.

Element lotniczy w operacji EUFOR Concordia został utworzony na bazie śmigłowców lekkich wydzielonych przez belgijskie siły powietrzne. Na podstawie

³ Council Joint Action 2003/92/CFSP of 27 January 2003 on the European Union military mission in Former Yugoslav Republic of Macedonia. Brussels 2003.

⁴ A.P. Rodt: *Success? ESDP military conflict management operations: 2003–2009*. University of Nottingham, August 2009, s. 80.

⁵ Council Joint Action 2003/563/CFSP of 29 July 2003 on the extension of the European Union military mission in Former Yugoslav Republic of Macedonia. Brussels 2003.

⁶ Porozumienie podpisane przez rząd Macedonii oraz przedstawicieli Albańskiej Narodowej Armii Wyzwoleńczej (Albanian National Liberation Army) – ugrupowania albańskiej mniejszości etnicznej w Macedonii – które położyło kres wojnie domowej toczonej od lutego do lipca 2001 roku.

⁷ A.P. Rodt: *Success? ESDP military...*, op.cit., s. 80–81.

⁸ P. Petrov: *Early Institutionalisation of the ESDP Governance Arrangements: Insights from operations Concordia and Artemis*. European Integration online Papers ISSN 1027-5193, Maastricht University 2010, s. 7–8.

⁹ F. Meeske: *Baptism of fire for the European Security and Defense Policy: Will the European Forces successfully implement the Dayton Accords?* NPS Monterey 2007, s. 29–33.

¹⁰ *Review of European Union field operations*. The Henry L. Stimson Center, Washington 2004, s. 3.

MISJE ZAGRANICZNE UNII EUROPEJSKIEJ

dostępnej literatury nie można określić ich dokładnej liczby, ale analiza zadań oraz wielkość komponentu wskazują, że było to około 4–5 maszyn. Głównym ich zadaniem było prowadzenie rozpoznania w wyznaczonych rejonach i wzdłuż dróg marszu¹¹. Kontyngent belgijski uzupełniały siły oddane przez Grecję do dyspozycji Dowództwa Operacyjnego. Siły powietrzne Grecji wydzieliły do wsparcia działań samolot C-130 (do zadań ewakuacji medycznej po ustalonej trasie: Eleusis – Skopje – Pristina – Eleusis) oraz zespół śmigłowcowy (jeden CH-47 i cztery UH-1H) przewidziany do transportu powietrznego. Całość stacjonowała na lotniskach w Grecji w ustalonej gotowości do działań¹².

Po zakończeniu operacji EUFOR Concordia odpowiedzialność za dalsze zadania przejęła misja cywilna EUPOL Proxima.

European Union Military Operation in the Democratic Republic of Congo (EUFOR Artemis). Operacja w Demokratycznej Republice Konga rozpoczęła się 12 czerwca i trwała do 1 września 2003 roku. Była drugą operacją wojskową, ale pierwszą prowadzoną samodzielnie, poza Europą, zgodnie z koncepcją sił szybkiego reagowania. Decyzja¹³ Rady Europy, sank-

¹¹ P. Augustin: *Operation CONCORDIA/ALTAIR in Macedonia*. Doctrine Tactique no 6, Centre de Doctrine d'Emploi des Forces (CDEF), Paris 2005, s. 58.

¹² I. K. Sipsas: *Participation of the Hellenic Army in peace-support operations*, s. 15. www.dis.army.gr/pdf/dis_155_arura_eirhneyt.pdf/.

¹³ Council Joint Action 2003/423/CFSP of 5 June 2003 on the European Union military operation in the Democratic Republic of Congo (EUFOR ARTEMIS). Brussels 2003.

Źródło: <http://www.eeas.europa.eu/csdp/missions-and-operations/>.

TABELA 1. OPERACJE WOJSKOWE I CYWILNO-WOJSKOWE

Nazwa	Czas trwania	Miejsce
Operacje wojskowe		
EUFOR Concordia	31.03-15.12.2003	Macedonia
EUFOR Artemis	12.06 - 1.09.2003	Kongo
EUFOR Althea	2.12.2004 - trwa	Bośnia i Hercegowina
EUFOR RD Congo	12.06 - 30.11.2006	Kongo
EUFOR Tchad/RCA	28.01.2008 - 15.03.2009	Czad
EUTM Somalia	7.04.2010 - trwa	Somalia
EUNAVFOR Somalia - Operation Atalanta	8.12.2010 - trwa	Somalia, Ocean Indyjski
EUFOR Libya	1.04. - 10.11.2011	Libia
EUTM Mali	17.02.2013 - trwa	Republika Mali
EUFOR RCA	10.02.2014 - 15.03.2015	Republika Środkowej Afryki
EUNAVFOR MED	22.06.2015 - trwa	Morze Śródziemne
EUMAM RCA	16.03.2015 - trwa	Republika Środkowej Afryki
Operacje cywilno-wojskowe		
AMIS EU Supporting Action	18.07.2005 - 31.12.2008	Sudan, Darfur

Opracowanie własne.

cjonująca jej rozpoczęcie, wspierała działania ONZ i Unii Afrykańskiej (UA) i była związana z pogorszeniem się sytuacji w północnym rejonie Konga i w mieście Bunia. Mandat operacji obejmował wsparcie procesu stabilizacji oraz wprowadzenie bezpiecznych warunków do niesienia pomocy humanitarnej na tym terenie. Do kluczowych jej zadań należało¹⁴:

- zapewnienie ochrony uchodźcom przebywającym w obozach w Bunii i w okolicy miasta, a także w razie potrzeby obrona funkcjonariuszy misji ONZ oraz organizacji humanitarnych;
- obrona portu lotniczego;
- współdziałanie we wsparciu i przyspieszeniu procesu stabilizacji i budowy bezpiecznego środowiska w całym Kongu i w regionie Wielkich Jezior.

Główny wysiłek związany z przygotowaniem operacji oraz zapewnieniem wkładu sił i środków zdecydowała się podjąć Francja. Ona również przyjęła na siebie rolę państwa ramowego (Framework Nation). Kontyngent francuski liczył 1679 osób wśród około 2060–2200 członków sił EUFOR utworzonych przez 18 państw. Spoza Europy w operacji udział wzięły: Republika Południowej Afryki (RPA), Kanada oraz Brazylia.

Dowództwo Strategiczne rozmieszczono w Paryżu, Dowództwo Operacyjne zaś na terenie portu lotnicze-

go Entebbe w Ugandzie (około 300 km od Bunii) wraz z główną bazą logistyczną i dwiema grupami sił specjalnych (francuską i szwedzką) oraz grupą działań taktycznych, składającą się z pododdziałów piechoty zmechanizowanej (francuskich) rozlokowanych w Bunii i Iturii.

Dużym wyzwaniem organizacyjno-operacyjnym było przemieszczenie sił do obszaru operacji w krótkim czasie. Zadanie to wykonano głównie z wykorzystaniem strategicznego transportu powietrznego (SAT). Użyto do tego ciężkich i średnich samolotów transportowych wydzielonych przez Francję, Belgię, Wielką Brytanię, Szwecję, RFN, Kanadę i Brazylię. Znaczący w tym udział miał czarter samolotów An-124. Wykonały one 44 loty, przewożąc ponad 3400 t ładunków¹⁵. Transport powietrzny na teatrze działań (ITAS) zapewniły samoloty C-130 i C-160, kursujące między Entebbe a Iturii. W sumie siły koalicji wykonały 526 loty.

Biorąc pod uwagę średnie natężenie działań przyjmowane do celów planistycznych, zgodnie z założeniami NATO, można szacować, że w operacji brało udział około 8–10 samolotów. Grupy bojowe były wspierane przez wielozadaniowe śmigłowce Oryx przekazane przez RPA. Dodatkowo Francja zapewni-

¹⁴ A.P. Rodt: *Success? ESDP military...*, op.cit., s. 88.

¹⁵ *Peacekeeping in sub-Saharan Africa: a practical approach*. Report, Document A/1913 European Security and Defence Assembly, Brussels 2005, s. 23.

ła samoloty Mirage F1 oraz Mirage 2000, które prowadziły głównie rozpoznanie wyznaczonych rejonów, a także pozostawały w gotowości do wykonywania zadań bezpośredniego wsparcia lotniczego¹⁶.

Działania EUFOR Artemis, choć krótkotrwałe, przyniosły zakładane efekty i pozwoliły na ustabilizowanie sytuacji w regionie północnego Konga. Rozbrojono siły rebelianckie i zaprowadzono spokój, co umożliwiło przekazanie regionu siłom Misji Organizacji Narodów Zjednoczonych w Demokratycznej Republice Konga (MONUC).

European Union Military Operations in Bosnia and Herzegovina (EUFOR Althea) to kontynuacja natowskiej operacji SFOR (Stabilization Force Operation), w której działania zaangażowano około 6,5 tys. żołnierzy i osób cywilnych z 22 krajów, w tym 11 spoza Unii Europejskiej. Mandat operacji, potwierdzony decyzją Rady Europy nr 2004/570/CFSP z 12 lipca 2004 roku, zakładał obecność międzynarodowych sił wojskowych na terenie Bośni i Hercegowiny od 2 grudnia 2004 roku i zezwalał na podejmowanie walki z przestępczością zorganizowaną oraz niesienie pomocy strukturom lokalnym w zapewnianiu bezpieczeństwa. Celem operacji było stworzenie odpowiedniego środowiska dla implementacji porozumień pokojowych z Dayton oraz Paryża. Poprawa sytuacji bezpieczeństwa w regionie zaowocowała zmianą jej organizacji oraz przedefiniowaniem kluczowych zadań z działań stabilizacyjnych – oddziedziczonych po operacji NATO – na zadania o charakterze wymuszania pokoju¹⁷. Zmniejszone wymagania przełożyły się na decyzję o redukcji w 2009 roku wielkości kontyngentu wojskowego. Dzisiaj siły, które biorą udział w operacji, liczą około 2 tys. żołnierzy.

Podstawowe jej zamierzenia skupiają się na:

- utrzymaniu bezpieczeństwa na jej obszarze oraz zapewnieniu przestrzegania przez strony postanowień porozumień pokojowych z Dayton i Paryża;

- wsparciu działań wysokiego przedstawiciela Unii Europejskiej w Bośni i Hercegowinie we wdrażaniu planu stabilizacyjnego (Mission Implementation Plan and the Stabilisation and Association Process).

Już w trakcie formułowania celów operacji przewidziano, że ich osiągnięcie będzie procesem długotrwałym. Dlatego też uszczegółowiono cel główny i określono zadania nakierowane na jego osiągnięcie w perspektywie krótko-, średnio- i długoterminowej¹⁸.

Zadanie długoterminowe ma zapewnić stabilną, realną, pokojową i wieloetniczną współpracę między społecznościami zamieszkującymi Bośnię i Hercegowinę jako wyraz chęci wejścia w struktury Unii Euro-

pejskiej. Średnioterminowe obejmuje wsparcie organów administracji rządowej Bośni i Hercegowiny w dążeniu do integracji w ramach UE dzięki wspieraniu budowy bezpiecznego i stabilnego środowiska bezpieczeństwa w państwie zgodnie z założeniami planu stabilizacyjnego. Krótkoterminowe natomiast polegało na płynnym przejęciu zadań od sił NATO i utrzymaniu warunków zapewniających implementację postanowień pokojowych, a ponadto na wzmocnieniu państwowych sił bezpieczeństwa i stopniowym przekazywaniu im odpowiedzialności za kraj.

Dodatkowym zadaniem było wspieranie działań Międzynarodowego Trybunału Sprawiedliwości, które wyrażało się aktywnym poszukiwaniem i zatrzymywaniem zbrodniarzy wojennych.

Struktura EUFOR Althea obejmuje Dowództwo i Sztab operacji, który liczy 19 osób (14 wojskowych i pięciu cywili), dyslokowany przy SHAPE w Mons (Belgia), oraz dowództwa międzynarodowego batalionu manewrowego (pełniącego funkcję dowództwa operacyjnego) z siedzibą w Sarajewie i trzech międzynarodowych grup zadaniowych (Multinational Task Force – MNTF: North w Tuzli, South-East w Mostarze oraz North-West w Banja Luce), a także zintegrowanej jednostki policyjnej (Integrated Police Unit) stacjonującej w Sarajewie w sile 530 policjantów.

W każdej międzynarodowej grupie zadaniowej działa od 1600 do 1800 żołnierzy, którzy wykonują zadania w doraźnie organizowanych zespołach obserwacyjno-łącznikowych (Liaison and Observation Team – LOTs). W pierwszej fazie operacji, do 2009 roku, każda z grup miała do swojej dyspozycji niewielki komponent lotniczy złożony ze śmigłowców¹⁹. MNTF South-East dysponowała trzema śmigłowcami A-109 z belgijskich sił powietrznych oraz dwoma Mi-17 z macedońskich. Do MNTF North-West przydzielono cztery śmigłowce IAR-330 SOCAT z rumuńskich sił powietrznych. Wsparcie lotnicze zgrupowania zadaniowego MNTF North zapewniały śmigłowce włoskie oraz austriacki Sikorsky S-70A. Komponenty lotnicze służyły do: transportu ludzi i materiałów, prowadzenia rozpoznania dróg i obiektów oraz monitorowania sytuacji na głównych szlakach komunikacyjnych, wsparcia zabezpieczenia medycznego, a także działań związanych z poszukiwaniem i ratownictwem. Natężenie lotów nie było duże i – jak wynika z danych rumuńskich sił powietrznych – po półrocznym dyżurze pierwszego ich kontyngentu załogi wykonały 250 wylotów w czasie 600 h²⁰. Daje to średnio 1–2 wyloty dziennie o długości lotu około 2,5 godziny.

¹⁶ *The EU and peacekeeping in Africa*. Report, Document A/1880 European Security and Defence Assembly, Brussels 2004, s. 17–19.

¹⁷ *EU military operation in Bosnia and Herzegovina (Operation EUFOR ALTHEA)*. Facts Sheet, Press – EU Council Secretariat, Brussels 2010.

¹⁸ *The European Union mission in Balkans: Althea and other operations*. Report, Document A/1919 European Security and Defence Assembly, Brussels 2005, s. 5.

¹⁹ F. Meeske: *Baptism of fire for the European Security and Defense Policy: Will the European Forces successfully implement the Dayton Accords?* NPS Monterey 2007, s. 77–81.

²⁰ Althea Mission. Dane z oficjalnej strony internetowej rumuńskich sił powietrznych. www.roaf.ro/.

European Union Military Operation in the Democratic Republic of Congo (EUFOR RD Congo). Była to druga interwencja wojskowa Unii Europejskiej w Demokratycznej Republice Konga. Co ważniejsze, pierwsza, w której sprawdzono w praktyce funkcjonowanie i skuteczność koncepcji grup bojowych (Battle Group). Operacja, rozpoczęta 12 czerwca i zakończona 30 listopada 2006 roku, miała na celu stworzenie bezpiecznych i stabilnych warunków do przeprowadzenia powszechnych wyborów. Była konsekwencją działań wcześniejszych misji cywilnych Unii Europejskiej – EUSEC RD Congo oraz EUPOL Kinshasa. Mandat operacji został uznany również przez ONZ. Potwierdziła go rezolucja Rady Bezpieczeństwa nr 1671 z 25 kwietnia 2006 roku.

Do szczegółowych zadań EUFOR RD Congo należało:

- zapewnienie wsparcia dla MONUC w celu ustabilizowania sytuacji w razie wystąpienia poważnych utrudnień w wykonywaniu mandatu ONZ;
- udział, bez wkraczania w kompetencje rządu DRK, w ochronie ludności cywilnej narażonej na bezpośrednie zagrożenie przemocą fizyczną na obszarze operacji;
- udział w ochronie portu lotniczego w Kinszasie;
- zapewnianie bezpieczeństwa i swobody przemieszczania się personelu oraz ochrona infrastruktury EUFOR RD Congo;
- przeprowadzanie działań o ograniczonym zasięgu w celu niesienia pomocy osobom będącym w niebezpieczeństwie.

W operację tę zaangażowało się 21 państw członkowskich Unii Europejskiej oraz krajów aplikujących. Jej Dowództwo Strategiczne ulokowano w Poczdamie, natomiast Operacyjne rozwinęto na terenie lotniska w N'Dolo w Kinszasie. Kontyngent wojskowy liczył około 2,3 tys. żołnierzy. Zostali oni podzieleni na trzy elementy i rozlokowani na terenie Konga i Gabonu. Pierwszy element bojowy stanowili żołnierze grupy czołowej (około 1,4 tys.) rozmieszczeni w Kinszasie. Drugi tworzyły jednostki szybkiego reagowania dyslokowane w Libervielle w Gabonie. Ostatnią grupą były siły wzmocnienia strategicznego złożone z wojsk francuskich i niemieckich stacjonujących w MSD w Europie. Siły zasadnicze składały się z 220 żołnierzy hiszpańskich pełniących funkcję sił szybkiego reagowania. Kompania polskich żandarmów (130 żołnierzy) zajmowała się ochroną dowództwa EUFOR oraz portu lotniczego. Pozostałe siły, głównie niemieckie (730 żołnierzy) i francuskie (1090 żołnierzy), patrolowały rejon miasta i okolice oraz zapewniały wsparcie głównych zadań. Siły szybkiego reagowania zgrupowane w Gabonie utworzono na bazie jednostek sił specjalnych w składzie: dwóch kompanii

francuskich, kompanii szwedzkiej oraz elementu lotniczego złożonego z portugalskiego C-130 plus oraz C-130 z Grecji, oba z 25–27 żołnierzami wsparcia i załogami.

Takie rozmieszczenie sił wymagało znacznego kontyngentu lotniczego, zwłaszcza środków transportu powietrznego. Na lotnisku w Liberville zgromadzono osiem samolotów transportowych C-130 oraz trzy śmigłowce transportowe CH-53, a także Gazelle, które dodatkowo uzbrojono. Grupy bojowe mogły również liczyć na wsparcie lotnicze zapewniane przez francuskie Mirage 2000 stacjonujące w Gabonie. Do działań wprowadzono także cztery bezzałogowe statki powietrzne (BSP) typu B-Hunter wraz z 49-osobowym belgijskim personelem obsługi i kierowania.

Dużym wyzwaniem było zorganizowanie strategicznego transportu powietrznego, który – oprócz przemieszczania w krótkim czasie sił grupy czołowej (Initial Entry Force) w rejon działania – musiał zapewnić przemieszczanie na wezwanie sił odwodowych pozostających w Europie. Realizacja tych zadań opierała się na porozumieniu Strategic Airlift Interim Solution (SALIS), ratyfikowanym przez 15 państw należących do Unii Europejskiej 28 czerwca 2004 roku w Istambule. Koordynacją działań sił strategicznego transportu powietrznego zajęła się specjalna komórka – Strategic Airlift Coordination Center (SACC) z Eindhoven. Dodatkowo wydzielone siły SALIS wzmocnił turecki C-130. Przerzut sił odbywał się z lotnisk w Lipsku i Poczdamie²¹.

Operację przemieszczenia sił na teatr działań organizowały i finansowały agencje Unii Europejskiej. Gdy się zakończyła, każde z państw uczestniczących w działaniach EUFOR miało obowiązek zapewnienia przerzutu swoich wojsk we własnym zakresie. Skutkowało to tym, że od chwili wycofania pierwszych jednostek do ostatnich minęło niemal pięć miesięcy.

European Union Military Operation in the Republic of Chad and in the Central African Republic (EUFOR Tchad/RCA). Decyzją²² Rady Europy, ogłoszoną 8 lutego 2008 roku, Unia Europejska rozpoczęła 28 stycznia 2008 roku operację wojskową – największą w dotychczasowej jej historii zaangażowania się w rozwiązywanie problemów bezpieczeństwa światowego. Mandat operacji, udzielony w rezolucji Rady Bezpieczeństwa nr 1778 z 2007 roku, zakładał roczną obecność w regionie, ale oficjalnie EUFOR Tchad/RCA zakończyła swoją działalność 15 marca 2009 roku.

Bezpieczeństwo w Czadzie w tym czasie zależało od rozwoju konfliktu w sudańskiej prowincji Darfur oraz działalności zbrojnych bojówek mających swoje siedziby w Zachodnim Darfurze. W rejonie docho-

²¹ *European Union operations in Democratic Republic of the Congo (DRC) – reply to the annual report of the council.* Report, Document A/1954 European Security and Defence Assembly, Brussels 2006, s. 19–22.

²² *Council Joint Action 2008/101/CFSP of 28 January 2008 on the launching of the European Union military operations in the Republic of Chad and in the Central African Republic (EUFOR Tchad/RCA).* Brussels 2008.

TABELA 2. MISJE CYWILNE

Nazwa	Czas trwania	Miejsce
Misje cywilne		
European Union Police Mission (EUPM) in Bosnia i Hercegowina (BiH)	1.01.2003 – 30.06.2012	Bośnia i Hercegowina
European Union Police Mission in the former Yugoslav Republic of Macedonia (EUPOL PROXIMA)	15.12.2003 – 14.12.2005	Albania/Macedonia
European Union Police Advisory Team (EUPAT) in the Former Yugoslav Republic of Macedonia	15.12.2005 – 14.06.2006	Macedonia
European Union Border Assistance Mission (EUBAM) to the Republic of Moldova and Ukraine	1.12.2005 – trwa	Mołdawia, Ukraina
European Union Rule of Law Mission to Georgia (EUJUST THEMIS)	16.07.2004 – 14.07.2005	Gruzja
European Union Police Mission in Kinshasa (DRC) for the Integrated Police Unit (EUPOL KINSHASA)	12.04.2005 – 31.12.2006	Kongo
European Union Monitoring Mission in Aceh (Aceh Monitoring Mission – AMM)	15.09.2005 – 15.12.2006	Indonezja
European Union Advisory and Assistance Mission for security reform in the Democratic Republic of Congo (DRC) (EUSEC RD CONGO)	8.06.2005 – trwa	Kongo
European Union Integrated Rule of Law Mission for Iraq (EUJUST LEX)	9.03.2005 – 31.12.2013	Irak
European Union Border Assistance Mission at Rafah Crossing Point (EUBAM RAFAH)	25.11.2005 – trwa	Izrael, Palestyna
European Union Police Mission in the Palestinian Territories (EUPOL COPPS)	1.01.2006 – trwa	Izrael, Palestyna
European Union Police Mission for DRC (EUPOL RD CONGO)	30.07.2007 – 30.09.2014	Kongo
European Union Police Mission in Afghanistan (EUPOL AFGHANISTAN)	15.06.2007 – trwa	Afganistan
European Union Monitoring Mission in Georgia (EUMM Georgia)	1.10.2008 – trwa	Gruzja
European Union mission in support of the Security Sector Reform (SSR) in Guinea-Bissau (EU SSR Guinea-Bissau)	30.06.2008 – 30.09.2010	Republika Gwinei Bissau (Afryka Zachodnia)
European Union Rule of Law Mission in Kosovo (EULEX Kosovo)	1.04.2009 – trwa	Kosowo
European Union Aviation Security Mission (EUAVSEC)	18.06.2012 – 17.01.2014	Sudan Południowy
European Union Capacity Building Mission in the Horn of Africa and the Western Indian Ocean (EUCAP Nestor)	16.07.2012 – trwa	Róg Afryki (Dżibuti, Kenia, Seszele, Somalia, Tanzania)
European Union Capacity Building Mission in SAHEL Niger (EUCAP SAHEL Niger)	26.06.2012 – trwa	Niger
European Union Integrated Border Management Assistance Mission in Libya (EUBAM Libya)	22.05.2013 – trwa	Libia
European Union Capacity Building Mission in SAHEL Mali (EUCAP SAHEL Mali)	15.01.2015 – trwa	Mali

Opracowanie własne.

dziło do regularnych walk między rebeliantami a czadyjskimi siłami rządowymi. Nie byli to jedyni aktorzy stymulujący napięcia i niestabilność. We wschodnim Czadzie również działały bojówki arabskiej milicji Dżandżawidów rekrutujących się z sukańskich i czadzkich plemion koczowniczych. Doniesienia z regionu Darfuru były przerażające i informowały o około 200 tys. ofiar przemocy oraz

ponad 2 mln uchodźców. W ocenie sytuacji, przeprowadzonej w fazie planowania (rozpoczęta 15 października 2007 roku), stwierdzono jednoznacznie, że jest to środowisko niebezpieczne i niestabilne, mogące stanowić zagrożenie dla sił stabilizacyjnych. Dodatkowe utrudnienia w prowadzeniu operacji stwarzał jej obszar, szczególnie w aspekcie zabezpieczenia logistycznego i transportu, gdyż obejmo-

TABELA 3. ZESTAWIENIE SIŁ I ZADAŃ KOMPONENTU LOTNICZEGO W RAMACH OPERACJI (MISJI) WOJSKOWYCH ORAZ CYWILNO-WOJSKOWYCH

Misja (operacja)	Potencjał komponentu lotniczego	Zadania komponentu lotniczego	Uwagi
EUFOR Concordia	– śmigłowce lekkie (10 szt.) – C-130	– transport, rozpoznanie – MEDEVAC	5 śmigłowców oraz jeden C-130 stanowiły rezerwę na wezwanie poza rejonem operacyjnym
EUFOR Artemis	– An-124 (liczba nieznana) – C-130 (8–10 szt.) i C-160 – Mirage F1 i Mirage 2000 (liczba nieznana)	– transport strategiczny – transport taktyczny – bezpośrednie wsparcie lotnicze oraz rozpoznanie	SAT – charter w ramach programu SALIS
EUFOR Althea	– śmigłowce lekkie i średnie (około 15)	– transport, rozpoznanie, wsparcie MEDEVAC oraz SAR	
EUFOR RD Congo	– śmigłowce lekkie i średnie (około 5–6) – C-130 (10 szt.) – Mirage 2000 – B-Hunter (4 szt.) – ciężki samolot transportowy (liczba nieznana)	– transport, rozpoznanie – transport, zrzut ładunków – bezpośrednie wsparcie lotnicze – rozpoznanie – transport strategiczny	SAT – charter w ramach programu SALIS
EUFOR Tchad/RCA	– śmigłowce lekkie i średnie (około 20) – C-130 (3 szt.) i C-295 (2 szt.) – Mirage 2000 – UAV (2 szt.) – An-124 oraz Il-76 (liczba nieznana)	– transport, rozpoznanie, wsparcie ogniowe, MEDEVAC, SAR – transport, MEDEVAC – bezpośrednie wsparcie lotnicze – rozpoznanie – transport strategiczny	SAT – charter w ramach programu SALIS oraz SAC
EUTM Somalia	– ciężki samolot transportowy (liczba nieznana)	– transport strategiczny	SAT – charter w ramach programu SALIS
EUNAVFOR Somalia	– samoloty MPA (3 szt.)	– rozpoznanie obiektów nawodnych	
AMIS II EU	– ciężki samolot transportowy (liczba nieznana)	– transport strategiczny	SAT – charter w ramach programu SALIS
EUFOR RCA	– C-130	– transport ładunków i ludzi	zabezpieczała Polska
EUNAVFOR MED	– samoloty MPA (2 szt.) – śmigłowce (3 szt.)	– rozpoznanie obiektów na morzu – transport powietrzny	docelowo około 12 samolotów i śmigłowców

Opracowanie własne.

wał on około 280 tys. km² (odpowiednik terytorium Francji²³).

Operacja EUFOR Tchad/RCA była również koordynowana z działaniami innych misji na tym obszarze, czyli: UNAMID (United Nations – African Union Mission in Darfur), MINURCAT (UN Mission in the Central African Republic and Chad), UNMIS (United

Nation Mission in Sudan), FOMUC (Central African Multinational Force) oraz BOUNCA (United Nations Peace-building Office in the Central African Republic)²⁴. Istotne było współdziałanie z żołnierzami francuskimi prowadzącymi „Operation Epervier” w Czadzie od 1986 roku²⁵. Podstawowym celem operacji było stworzenie bezpiecznych i stabilnych warunków

²³ W. Kuehne: *How the EU Organizes and Conducts Peace Operations In Africa EUFOR/MINURCAT*. Report 03/09, Center for International Peace Operations, Berlin 2009, s. 26.

²⁴ *The European Union mission in Chad: EUFOR Tchad/RCA*. Report, Document A/2007 European Security and Defence Assembly, Brussels 2008, s. 7.

²⁵ *Ibidem*, s. 9.

w wyznaczonym obszarze, które umożliwiały innym jej uczestnikom niesienie niezbędnej pomocy humanitarnej, wprowadzanie porządku publicznego oraz budowanie stabilności państwowej w regionie. Główne jej zadania to²⁶:

- ochrona osób cywilnych oraz poprawa bezpieczeństwa w regionie;
- zapewnienie bezpieczeństwa dostaw pomocy humanitarnej dzięki umożliwieniu przemieszczania się organizacjom humanitarnym;
- ochrona członków misji ONZ i osób im towarzyszących podczas wykonywania zadań;
- ułatwienie przesiedleńcom i uchodźcom powrotu do stałych miejsc pobytu.

Za planowanie i przebieg operacji odpowiedzialne było Dowództwo Operacyjne (Operational HQ) dyslokowane w Mont Walerien w Paryżu. Siłami EUFOR dowodziło na teatrze Dowództwo Sił (Force HQ) rozmieszczone w miejscowości Abeche, natomiast zadania operacyjne (komponent w sile batalionu) wykonywano w czterech strefach odpowiedzialności: północnej z dowództwem w Iribie (kierowanej przez naszych żołnierzy), centralnej z dowództwem w Forchanie (za którą odpowiadali Francuzi), południowej z dowództwem w Dar Sila (pod dowództwem Irlandczyków) oraz w strefie Birao w północnej części Republiki Środkowoafrykańskiej (kierowanej przez Francuzów). W strukturze sił jako oddzielne elementy zorganizowano: lotniczą jednostkę wsparcia (Tactical Air Support Unit) na lotnisku w Abeche oraz jednostkę ochrony, sił szybkiego reagowania i rozpoznania powietrznego (UAV) w Abeche i N'Djamena²⁷. Proces planowania i generacji sił zakończono 11 stycznia 2008 roku.

Kontrybucja sił do działań w ramach EUFOR Tchad/RCA przedstawiała się następująco²⁸:

- Francja (państwo wiodące) wydzieliła kontyngent liczący 2 tys. żołnierzy oraz dwa BSP, dziewięć śmigłowców Aérospatiale SA 330 Puma i Aérospatiale SA 341/342 Gazelle (jeden do zadań MEDEVAC, dwa bojowe, cztery transportowe oraz dwa rozpoznawcze), a także stację radiolokacyjną;
- Polska skierowała w rejon operacji 400 żołnierzy (z piechoty górskiej, żandarmerii, wojsk inżynierskich, rozpoznania i logistyki) oraz trzy śmigłowce Mi-17, 16 kołowych transporterów opancerzonych Rosomak, 17 samochodów Land-Rover, moździerz oraz armaty przeciwlotnicze ZU-23-2;
- Irlandia zapewniła 400 żołnierzy wraz z bojowymi wozami piechoty Pirania III oraz dwoma cywilnymi śmigłowcami transportowymi;

– Austria wsparła operację 160 żołnierzami oraz rozwinęła szpital polowy;

– Hiszpania zapewniła 80 żołnierzy oraz dwa samoloty transportowe CASA C-295;

– Szwecja skierowała 200 żołnierzy, Rumunia – 120, Belgia – 70, Holandia – 60, Finlandia – 40, Słowenia – 15.

Pozostałe państwa: Włochy, Grecja, Portugalia i Luksemburg wydzieliły personel do składu dowództw. Ponadto Grecja i Portugalia zapewniły po jednym samolocie transportowym C-130 wraz z obsługą²⁹. Dodatkowe wsparcie stanowił kontyngent francuskich sił operacyjnych w Czadzie, który zadeklarował bezpośrednie wsparcie lotnicze (CAS) z wysiłkiem dwóch wylotów na dobę dwóch samolotów Mirage F1.

W czasie trwania operacji do EUFOR Tchad/RCA przyłączyła się Rosja, wydzielając 150 żołnierzy oraz sześć śmigłowców Mi-8. W razie potrzeby Francja zapewniała odwód strategiczny w sile 600 żołnierzy³⁰, który oczekiwał na sygnał do działania na terenie kraju. Łącznie w działaniach bezpośrednich uczestniczyło 3,7 tys. żołnierzy (4,3 tys. z odwodem), co stanowiło największy wysiłek Unii Europejskiej w dotychczasowych operacjach. Należy także podkreślić, że była ona realizowana bez wsparcia NATO.

Największym wyzwaniem była faza przemieszczenia sił do obszaru operacji, która trwała prawie sześć miesięcy. Pierwsze jednostki, które miały tworzyć warunki dla pozostałych sił, przy wsparciu francuskim – misja „Epervier”, zajęły nakazane rejony 28 stycznia 2008 roku. Oprócz niedużego wsparcia ze strony państwa gospodarza trudności sprawiała przede wszystkim ograniczona liczba portów morskich i lotniczych (dwa porty lotnicze zdolne do przyjęcia samolotów transportowych z niewystarczającą infrastrukturą przeładunkową i jeden port morski) oraz znaczne odległości między bazami. Z wykorzystaniem strategicznego transportu powietrznego przetrzucano z Europy do N'Djameny blisko 12 tys. t ładunków, wykonując ponad 300 lotów, głównie czarterowanymi samolotami An-124 oraz Il-76. Część zadań SAT wykonywały C-130. Ponadto na teatr działań przetrzucano drogą powietrzną niemal 35 tys. żołnierzy w ramach 50 lotów. Dalszy transport w ramach przetrzutu na teatr działań (intra-theatre air transport – ITAS) zapewniły siły lotnicze EUFOR, wykonując ponad 400 lotów³¹.

Zgodnie z koncepcją operacji (CONOPS) komponent lotniczy przewidziano do³²:

²⁶ B. Pacek: *Operacje wojskowe Unii Europejskiej na przykładzie misji EUFOR Tchad/RCA*. Warszawa 2010, s. 29.

²⁷ Ibidem, s. 29–32.

²⁸ *The European Union mission in Chad...*, op.cit., s. 10–11.

²⁹ H. de Melo Palma: *European by force and by will: Portugal and European Security and Defence Policy*. College of Europe, Bruges 2009, s. 14;

I.K. Sipsas: *Participation of the Hellenic Army in peace-support operations*, s. 3. www.dis.army.gr/pdf/dis_155_arura_eirhneyt.pdf/.

³⁰ W. Kuehne: *How the EU Organizes and Conducts Peace...*, op.cit., s. 21.

³¹ B. Pacek: *Operacje wojskowe Unii Europejskiej...*, op.cit., s. 72.

³² Ibidem, s. 94–95.

- wsparcia systemu dowodzenia (Suport to C2). Wykorzystywano do tego celu stację radiolokacyjną oraz śmigłowce rozpoznawcze, które jednocześnie pełniły funkcję powietrznych punktów dowodzenia i naprowadzania lotnictwa;
- bezpośredniego wsparcia lotniczego (CAS). Zadania te realizowały tylko siły francuskie niepodlegające dowództwu EUFOR;
- zapewnienia zdolności odzyskiwania personelu (Personnel Recovery – PR);
- zdobywania informacji rozpoznawczych dzięki wykorzystaniu środków ISTAR;
- wsparcia systemu zabezpieczenia medycznego przez wydzielenie środków do ewakuacji medycznej drogą powietrzną (MEDEVAC);

środki strategicznego transportu powietrznego do przetrzutu sił w obszar działania. Można przypuszczać, że użyto do tego celu samolotów czarterowanych w ramach programu SALIS.

European Union Naval Operations Against Piracy (EUNAVFOR Somalia – Operation Atalanta). Ta pierwsza unijna operacja na morzu rozpoczęła się 8 grudnia 2008 roku u wybrzeży Somalii, wspierając realizację rezolucji ONZ 1814, 1816, 1836, 1846 (2008) oraz 1897 (2009). Pogarszająca się sytuacja floty handlowej przechodzącej przez Kanał Sueski i Morze Czerwone w drodze do i z państw Azji Wschodniej oraz coraz częściej powtarzające się przypadki zatrzymania statków zmusiły Unię Europejską do rozpoczęcia zdecydowanych działań w ce-

DOŚWIADCZENIA Z REALIZACJI ZADAŃ UNAOCZNIŁY MNÓSTWO MANKAMENTÓW

- wsparcia działań pozwalającego na swobodne przemieszczanie i działanie sił EUFOR na liniach komunikacyjnych, realizowanego głównie przez śmigłowce bojowe oraz wielozadaniowe;
- wykonywania zrzutów ładunków i wojsk;
- wsparcia strategicznego transportu powietrznego (wydzielone C-130);
- zadań ITAS, w tym air ambulance.

European Union Military Mission to Contribute to the Training of the Somali Security Forces (EUTM Somalia). Operację tę zainicjowano w odpowiedzi na rezolucję Rady Bezpieczeństwa ONZ nr 1872 (2009). Zgodnie z przyjętym przez Radę Europy harmonogramem rozpoczęła się 7 kwietnia 2010 roku. Jej mandat obowiązywał do końca marca 2015 roku i obejmował doradztwo szkoleniowe dla sił bezpieczeństwa Somalii w dwóch sześciomiesięcznych cyklach treningowych³³. Celem operacji było wsparcie procesu umacniania bezpieczeństwa i stabilizacji w Somalii we współpracy z innymi podmiotami prowadzącymi działalność, to znaczy z misją Unii Afrykańskiej (AMISOM), ONZ oraz organizacjami pozarządowymi i humanitarnymi. Uczestniczyło w niej 141 wojskowych z 14 państw Unii Europejskiej. Dowództwo EUTM znajdowało się w Kampali, a szkolenie odbywało się głównie w bazie Bihanga. Dostępne źródła nie pozwalają na określenie udziału elementów sił powietrznych w operacji. Jednak zakres działań oraz wielkość kontyngentu Unii mogą wskazywać, że wykorzystano jedynie

lu normalizacji sytuacji. Włączając się w działania podjęte również przez NATO oraz inne państwa (Japonię, Chiny, Rosję, Indie, USA w ramach zgrupowania CTF-151), Rada Europy zaaprobowwała decyzję³⁴ o wysłaniu w zachodni rejon Oceanu Indyjskiego okrętowej grupy zadaniowej. Mandat operacji zakładał dwuletnią aktywność sił Unii, których priorytetem była ochrona statków przechodzących przez wody Zatoki Adeńskiej przed działaniami somalijskich piratów.

Do zadań szczegółowych należały ochrona (przede wszystkim konwojowanie) statków niosących pomoc dla Somalii w ramach programu WFP (World Food Programme) oraz statków handlowych przechodzących przez rejon morski u wybrzeży Somalii, a także przeciwdziałanie, z możliwością użycia siły, aktom przemocy na morzu oraz rabunkowi mienia i statków w wyznaczonym obszarze.

Działania operacyjne Atalanty zostały przedłużone o kolejne dwa lata na podstawie decyzji Rady Europy z 14 czerwca 2010 roku z terminem zakończenia określonym na 12 grudnia 2012 roku. Kolejne decyzje wydłużyły ważność mandatu, który zakłada prowadzenie działań do końca grudnia 2016 roku.

Siły uczestniczące w operacji składały się z 14 okrętów wojennych (siedem fregat, cztery korwety i trzy zbiornikowce) oraz trzech samolotów (dwa P3 Orion i jeden Falcon 50) z dziewięciu krajów Unii: Holandii, Belgii, Luksemburga, Hiszpanii, Francji, RFN, Grecji, Szwecji oraz Włoch. Dowódcz-

³³ Council Decision 2010/96/CFSP of 15 February 2010 on a European Union military mission to contribute to the training of Somali security forces. Brussels 2010.

³⁴ Council Joint Action 2008/851/CFSP of 10 November 2008 on the European Union military operation to contribute to the deterrence, prevention and repression of acts of piracy and armed robbery off the Somali coast. Brussels 2008.

two operacji znajdowało się w Northwood przy Dowództwie Komponentu Morskiego NATO (CCMar – Northwood). Od sierpnia 2009 roku działania komponentu morskiego wspierały okręty z Norwegii, Ukrainy, Chorwacji i Czarnogóry. Wystawiony niewielki komponent samolotów rozpoznania morskiego (Maritime Patrol Aircraft – MPA) miał za zadanie zbieranie informacji o ruchu statków w wyznaczonym korytarzu konwojowym oraz rozpoznanie i identyfikację podejrzanych jednostek, które mogłyby okazać się jednostkami pirackimi.

European Union Forces in Central African Republic (EUFOR RCA). Została podjęta przez Radę Europy w celu wsparcia działań sił stabilizacyjnych Unii Afrykańskiej w Republice Środkowej Afryki

przez Morze Śródziemne. Jej głównym celem jest prowadzenie działań ukierunkowanych na wykrywanie, identyfikację i przechwytywanie łodzi i innych obiektów pływających, używanych przez przemytników oraz nielegalnych przewoźników, oraz uniemożliwienie przenikania imigrantów na teren Unii Europejskiej. Rolę wiodącą w działaniach przyjęły Włochy, a pierwszym dowódcą został Rear Admiral Enrico Credendino. Oficjalne działania rozpoczęto 22 czerwca 2015 roku.

W założeniach operacji przyjęto, że wielkość zaangażowanych sił i ich skład będą zależne od rozwoju sytuacji i oceny potrzeb, chociażby związanych z rotacją sił na morzu. Trzon sił stanowią różnego rodzaju okręty. Okrętem flagowym jest włoski lotni-

W RAMACH REAGOWANIA KRYZYSOWEGO I BRAKÓW W ZDOLNOŚCIACH UE

(Operacja MISCA – International Support Mission in the Central African Republic) na podstawie mandatu Rady Bezpieczeństwa nr 2127 z 5 grudnia 2013 roku. Operacja EUFOR RCA, zatwierdzona decyzją z 10 lutego 2014 roku, obejmowała początkowo sześciomiesięczny mandat czasowego wsparcia wysiłków stabilizacyjnych podejmowanych przez środowisko międzynarodowe w tym regionie Afryki. W czasie jego obowiązywania Rada przedłużyła misję, która ostatecznie zakończyła się 15 marca 2015 roku. Siły Unii Europejskiej działały w rejonie Bangui, a ich główne zadania odnosiły się do wsparcia działań humanitarnych oraz zapewnienia bezpieczeństwa w wyznaczonym rejonie.

Kontyngent europejski liczył około 400 żołnierzy, przede wszystkim z Francji. Nasz kraj wydzielił 20-osobowy kontyngent, na który składała się przede wszystkim załoga i technicy samolotu C-130 Hercules. Głównym jego zadaniem było zapewnienie transportu lotniczego na rzecz wojsk biorących udział w operacji. Loty wykonywano z bazy lotniczej w Bricy (Francja)³⁵. Misje lotnicze polskiego samolotu zwykle łączono z innymi zadaniami, na przykład przetrzaniem ładunku na potrzeby misji Unii Europejskiej w Mali.

European Union Naval Force Mediterranean (EUNAVFOR MED) rozpoczęta 18 maja 2015 roku na podstawie decyzji Rady Europy nr 2015/778 w odpowiedzi państw europejskich na problem afrykańskich uchodźców przedostających się do Europy

skowiec Cavour, wspierany przez dwie jednostki niemieckie i jedną brytyjską. Uzupełnieniem potencjału marynarki wojennej będzie osiem innych okrętów, łącznie z okrętami podwodnymi. Działania jej będzie także wspierał komponent lotniczy. Początkowo składał się on z dwóch samolotów patrolowych i trzech śmigłowców, wydzielanych odpowiednio przez: Francję, Luksemburg, Włochy i Wielką Brytanię. Docelowo ma liczyć 12 maszyn. Gotowość operacyjną siły EUNAVFOR Med osiągnęły 27 lipca 2015 roku³⁶.

OPERACJE CYWILNO-WOJSKOWE

W tej kategorii zrealizowano jedną na rzecz operacji Unii Afrykańskiej AMIS II w Darfurze. Jej oficjalna nazwa to *AMIS EU Supporting Action*³⁷. Operacja, rozpoczęta 18 lipca 2005 roku i zakończona 31 grudnia 2008 roku, składała się z dwóch podstawowych elementów: komponentu wojskowego, liczącego około 15–17 obserwatorów i instruktorów, oraz komponentu policyjnego, skupiającego około 30 funkcjonariuszy – ekspertów i instruktorów. Mandat misji precyzował jej zadania szczegółowe w poszczególnych dziedzinach wsparcia proponowanych dla Sudanu. Obejmowały one:

- W odniesieniu do działalności policyjnej:
 - zorganizowanie jednostki CIVPOL pełniącej funkcje doradcze dla kierowników jednostek policyjnych misji AMIS rozlokowanych w Addis Abebie,

³⁵ M. Tomaszyci: *Polski Hercules w sercu Afryki*. „Raport WTO” 2014 nr 3, s. 66–67.

³⁶ *European Union Naval Force – Mediterranean*. EUNAVFOR Med, Media and Public Information Office, Roma, August 2015.

³⁷ *Council Joint Action 2005/557/CFSP of 18 July 2005 on the European Union civilian-military supporting action to the African Union mission in the Darfur region in Sudan*. Brussels 2005.

Hartumie, El-Faszer oraz komendach regionalnych i sektorowych;

- prowadzenie przez CIVPOL szkoleń i treningów dla starszej kadry kierowniczej policji oraz szkoleń dla instruktorów;

- udzielanie pomocy specjalistom Unii Afrykańskiej w opracowaniu długofalowego działania sił policyjnych w Darfurze.

- Wsparcie eksperckie w planowaniu:

- współpracy z przedstawicielami rządów państw UA wydzielających żołnierzy do misji AMIS pod kątem selekcji i wyboru kadry dowódczej;

- pomocy ekspertów z UE w dziedzinie planowania operacyjnego i logistycznego.

- W obszarze transportu powietrznego:

- zapewnienie strategicznego transportu powietrznego oraz koordynację jego wykorzystania w procesie wzmocnienia sił misji AMIS oraz rotacji zmian;

- przerzut siedmiu batalionów UA oraz 150 osób CIVPOL-u w rejon działania AMIS;

- koordynację użycia środków strategicznego transportu powietrznego z komórkami europejskimi: EAC (European Airlift Center) w Eindhoven oraz AMCC (Allied Movement Co-ordination Center) w SHAPE.

- Wsparcie materiałowe, czyli dostawy sprzętu i uzbrojenia, na przykład samochodów terenowych, 28 śmigłowców podarowanych przez Kanadę i Holandię, 105 transporterów opancerzonych podarowanych przez Kanadę³⁸, środków medycznych oraz wyposażenia indywidualnego policji i żołnierzy.

- Wsparcie finansowe – kwota 162 mln euro;

- Wsparcie eksperckie pod względem:

- przygotowania i przeprowadzenia ćwiczeń MAPEX organizowanych pod auspicjami ONZ;

- zapewnienia ekspertów ze składu Sztabu Wojskowego UE wspomagających specjalistów UA w procesie oceny przebiegu misji AMIS.

- Zapewnienie obserwatorów w procesie rozbioru i zawieszenia broni.

UŁOMNOŚCI

Na przestrzeni ponad dziesięciu lat zaangażowanie struktur Unii Europejskiej w działania na rzecz bezpieczeństwa europejskiego i światowego napotykało wiele trudności zarówno natury organizacyjnej, jak i realizacyjnej. Szczególne problemy UE unaocznily się w pierwszych latach aktywności na tym polu, gdy brakowało sił i środków oraz nie było odpowiedniej struktury kierowniczej i konceptualnej. Pokłosiem tego było między innymi powstanie agendy Unii, która w sposób ciągły zajmuje się problematyką bezpieczeństwa europejskiego, a mianowicie Europejskiej Agencji Obrony (European Defence Agency – EDA). Również sfera proceduralna i tech-

niczna w przeważającej mierze opierała się na rozwiązaniach zaczerpniętych wprost z NATO. Niemałym wyzwaniem stało się skoordynowanie działań w ramach wielonarodowych kontyngentów, a także współdziałanie z innymi uczestnikami działającymi w obszarze operacji – organizacjami pozarządowymi, humanitarnymi czy innymi misjami oraz operacjami, na przykład NATO, ONZ, UA.

W wypadku większego zaangażowania sił szczególnym wyzwaniem stał się strategiczny transport powietrzny (Strategic Air Transport – SAT) i sposoby zaspokojenia potrzeb z tym związanych. Zauważono też, że w odniesieniu do operacji na kontynencie afrykańskim, ze względu na ograniczoną sieć komunikacyjną, kluczowym środkiem zapewniającym mobilność oraz zabezpieczenie logistyczne wojsk są śmigłowce transportowe lub średnie samoloty transportowe (z ograniczeniami wynikającymi ze stanu lotnisk). Problemów organizacyjno-realizacyjnych jest znacznie więcej, a ich przewyciężenie jest kluczowym zadaniem EDA podczas planowania zaangażowania się Unii w kolejne operacje.

Rozwój sytuacji bezpieczeństwa europejskiego i światowego wyraźnie wskazuje, że w razie konieczności prowadzenia operacji wymuszania czy przywracania pokoju zostaną zaangażowane siły NATO lub koalicji. Natomiast w kolejnym etapie działań stabilizacyjnych odpowiedzialność przejmą siły Unii Europejskiej, wykonując mniej wymagające zadania. Wyrazem przygotowań do takiego scenariusza są między innymi tworzone europejskie grupy bojowe, które mają stanowić stały zasób sił zadaniowych Unii. W operacjach wojskowych bardzo często wykorzystuje się środki rozpoznania powietrznego. Używane są one do poszukiwania i identyfikacji obiektów na morzu, a także monitorowania ruchu na ziemi. Rozwój techniki wojskowej oraz coraz większe nasycenie wojsk różnej klasy bezałogowymi statkami powietrznymi daje podstawy do stwierdzenia, że w najbliższej przyszłości również środki tego typu będą używane w operacjach prowadzonych przez Unię Europejską.

Doświadczenia zdobyte podczas realizacji zadań w ramach reagowania kryzysowego unaocznily wiele mankamentów i braków w zdolnościach Unii Europejskiej. Wśród nich można wymienić chociażby brak systemu dowodzenia czy wypracowanych spójnych procedur działania w różnych typach misji i operacji. Aby zapewnić skuteczne osiągnięcie założonych celów, muszą one zostać jak najszybciej wyeliminowane. To najpilniejsze zadania, które stoją nie tylko przed agendami bezpieczeństwa i obronności Unii Europejskiej, lecz także przed każdym z członków Unii. ■

³⁸ *Peacekeeping in sub-Saharan Africa: a practical approach*. Report, Document A/1913 European Security and Defence Assembly, Brussels 2005, s. 27.